

Handläggare
Sophie Berglöf
Telefon: 08-50809142**Till**
Norra innerstadens stadsdelsnämnd
2025-09-25

Remiss av Lekvärdesriktlinjer – utformning av förskole- och skolgårdar

Yttrande till kommunstyrelsen angående remiss KS 2025/935

Förvaltningens förslag till beslut

Norra innerstadens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Sammanfattning

Norra innerstadens stadsdelsnämnd har fått en remiss av *Lekvärdesriktlinjer – utformning av förskole- och skolgårdar*, för yttrande till kommunstyrelsen.

Förvaltningen ställer sig positiv till att lekvärdesriktlinjerna tagits fram och att de genomsyras av ett barnperspektiv. Förvaltningen vill understryka att ytstorleken på gårdarna är den viktigaste aspekten för att uppnå goda lekvärden och att andra lekvärden inte kan kompensera för en liten friyta. Förvaltningen vill även understryka vikten av att tidigt involvera expertis från förskolans verksamhet i utformningen för att inte missa viktiga funktioner i vardagsarbetet. Slutligen vill förvaltningen skicka med en önskan om ett utvecklande kring *hur* barn och unga ska involveras och ges utrymme att påverka i den fysiska planeringen.

Bakgrund

Norra innerstadens stadsdelsnämnd har fått en remiss av *Lekvärdesriktlinjer – utformning av förskole- och skolgårdar*, för yttrande till kommunstyrelsen senast den 16 september 2025. Förvaltningen har ansökt om och beviljats anstånd till och med den 26 september 2025. Övriga remissinstanser är stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, samtliga stadsdelsnämnder, Stockholms stadshus AB och kommunstyrelsens råd för Agenda 2030.

Ärendet

Utbildningsnämnden har fått i uppdrag att i samarbete med förskolenämnden, stadsbyggnadsnämnden, stadsdelsnämnderna, kommunstyrelsen och SISAB ta fram och införa lekvärdesriktlinjer för förskole- och skolgårdar i staden. Med hjälp av lekvärdesriktlinjerna vill staden skapa grönnare gårdar med tillräcklig friyta, högre pedagogisk kvalitet och möjlighet till mer rörelse. Riktlinjerna har tagits fram av en projektgrupp med hjälp av en stadsövergripande referensgrupp genom workshops, fördjupade dialoger, kunskap från forskare och sakkunniga samt studieresor till andra kommuner.

De framtagna lekvärdesriktlinjerna ska användas av samtliga nämnder, bolag och privata aktörer vid planering av placering, storlek och utformning av förskole- och skolgårdar. Riktlinjerna ska användas vid planering av nya gårdar, ändring av befintlig fastighet från annan verksamhet till förskola eller skola samt vid upprustning av befintliga gårdar. Enligt riktlinjerna ska alla aktörer som planerar och bygger förskolor eller skolor i Stockholms stad, såväl privata som kommunala, använda beräkningsverktyget Lekytefaktor (LYF) för att säkerställa tillräckliga friytor för lek och utevistelse. Staden ska inte gå vidare med tomter som enligt verktyget inte har förutsättningar att få till en friyta med bra lekvärden.

I de delar av staden som redan är tätbebyggda kan dock avsteg behöva göras från LYF för att kunna garantera att alla barn har en förskola eller skola nära hemmet. Ett avsteg från LYF ska föregås av att andra alternativ undersöks och att en sammanvägd bedömning av barnens bästa görs.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom kvalitetsavdelningen i samråd med förskoleavdelningen, ekonomiavdelningen och avdelningen för stadsutveckling.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig positiv till att riktlinjerna har tagits fram då det finns ett behov av att säkra tillräckligt stora gårdar med höga lekvärden, inte minst i stadsutvecklingsområden. I områden med små förskole- och skolgårdar tenderar besöksstrycket och slitaget på närliggande parker att bli högt, vilket försvårar underhåll inom de befintliga budgetramarna som finns för investering och drift av parker.

I norra innerstadens stadsdelsnämndsområde är det många gårdar som inte uppfyller kravet på 20 kvadratmeter friyta per barn, vilket inte heller kommer kunna åtgärdas på befintliga platser.

Förvaltningen ser dock att det är en viktig aspekt i

nybyggnadsområden. Förvaltningen vill också understryka att ytstorleken på gårdarna är den viktigaste aspekten för att uppnå goda lekvärden och främja fysisk aktivitet. Det är därför bra att gårdar med en area på under 20 kvadratmeter per barn ger ett negativt värde i beräkningsverktyget. Det är dock viktigt att andra lekvärden, såsom anlagd naturkaraktär, inte i för hög grad kan kompensera för en liten yta. Många barn på en liten yta kommer innebära så pass högt slitage på den anlagda grönytan att den inte kommer att gå att underhålla. Risker blir då att en nyanlagd grön gård efter en tid behöver omvandlas till hårdgjord yta på grund av slitaget och då tappar gården sina lekvärden.

Förvaltningen ser positivt på att göra gårdarna grönnare genom mer planteringar och mindre hårdgjord yta, men det är viktigt att följa hur underhållsbehovet utvecklar sig för de nyproducerade gårdarna. Inom stadsdelsnämndsområdet används redan idag gårdar och parker i stor utsträckning även annan tid än då verksamheten befinner sig på gården. Dels till följd av dagbefolkningen i innerstaden, dels för att rekreationsutrymmet i innerstaden är mer begränsat än i ytterstaden. Detta gör att slitage och underhållsbehov ökar mer. En viktig aspekt att ta med när nya förskolor planeras, så att inte kostnaden för skötsel ökar i alltför stor utsträckning.

Förvaltningen vill även understryka vikten av att tidigt i processen involvera expertis från förskolans verksamhet vid planeringen av förskolor för att inte missa viktiga funktioner i vardagsarbetet. Exempelvis behovet av yta för förvaring av barnvagnar och lekmaterial i anslutning till förskolan, då det riskerar att ta yta från gårdens friyta om det inte planeras in från början och då uppfylls inte längre riktlinjerna. Detta får särskilt stor vikt i innerstaden där yta och utrymmen redan är begränsade.

Även expertis kring säkerhets- och trygghetsfrågor bör vara med i ett tidigt skede för att förebygga att staden bygger in vad som senare blir utmaningar i utomhusmiljö ur ett trygghetsperspektiv. Här finns mycket erfarenhet och kunskap som det är resurseffektivare att ta med sig i ett tidigt stadiet i planeringen av utomhusmiljöer.

Barnkonsekvensanalys

Barn och unga har enligt barnkonventionen rätt att tycka till om sin omgivning och omsorgen av sin livsmiljö. Barn har även rätt att delta i olika skeden i samhällsbyggnadsprocessen. Det förutsätter att barnets bästa väger tungt vid avvägningar och beslut, men även att barn genom inkluderande arbetsmetoder ges utrymme för inflytande.

Utifrån att Stockholm ska vara en stad som ger plats åt barn och unga, ser förvaltningen positivt på att lekvärdesriktlinjerna genomsyras av ett barnperspektiv och talar om att barn ska ges möjlighet att vara delaktiga i utformningen av stadens förskole- och skolgårdar. Enligt en ny studie¹ från Kungliga Tekniska högskolan finns en otydlighet i regleringen av barns rättigheter i den fysiska planeringen som ofta leder till ett vuxenperspektiv i tillämpningen. Studien pekar på att kommuner, som enligt barnkonventionen ska beakta barns rättigheter i sin verksamhet, i stor utsträckning saknar vägledning om *hur* barns rättigheter ska beaktas i beslut som rör den fysiska planeringen.

För att den fysiska planeringen inte ska präglas av ett vuxenperspektiv är det viktigt att involvera barn i processen och ta deras åsikter på allvar. Samtidigt finns utmaningar med att konkretisera barns rättigheter och behov i planeringen, varför styrande dokument såsom lekvärdesriktlinjerna skulle kunna utgöra en bra vägledning för nämnder, bolag och privata aktörer. Här finns en möjlighet för staden att förtydliga *hur* barn ska göras delaktiga och *hur* deras erfarenheter och kunskaper ska ges utrymme att påverka utformningen. En beskrivning av processen med att involvera barn, likt de andra beskrivningarna i riktlinjernas avslutande del *Så här gör vi*, skulle kunna minska otydligheten kring praktisk tillämpning av barnkonventionen (artikel 12) och bidra till att öka barns inflytande i den fysiska planeringen. Förutom möjligheten att vägleda i hur barn aktivt ska göras delaktiga, skulle det även öka möjligheterna att synliggöra resultat och fånga upp utmaningar i arbetet med att delaktiggöra barn och unga i den fysiska planeringen. Ett sätt att organisera staden så att barnen får inflytande.

Utifrån utmaningarna med att förflytta oss från en rådande vuxennorm, där system och verksamheter gynnar vuxna, till att bli en stad för alla ser förvaltningen positivt på att en barnkonsekvensanalys ska göras i de fall där LYF inte uppfylls. På vilka sätt olika perspektiv kommer att ställas mot varandra, vad som kommer bli avgörande och hur barn kommer att involveras i dessa avvägningar blir intressant att följa.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

¹ Holappa, T. (2025) *Mot ett barnrättsperspektiv i fysisk planering: En rättsvetenskaplig studie om barnkonventionen vid planläggning enligt plan- och bygglagen*. Stockholm.

Jesper Ackinger
Stadsdelsdirektör
Norra innerstadens
stadsdelsförvaltning

Maria Härenstam
Avdelningschef
Norra innerstadens
stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Bilaga - Lekvärdesriktlinjer för Stockholm stad
2. Bilaga - Stödmaterial, Lekvärden i praktiken
3. Bilaga – Beräkningsverktyget Lekyfefaktor
4. Förskoleförvaltningens och utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Jesper Ackinger, Stadsdelsdirektör	2025-09-09
Maria Härenstam, Avdelningschef	2025-09-09